

Kainun kielestä universiteetti- ja koulutusta

Eira Söderholm

Suomen kieli ja kainun kielen revitaliseraaminen

1970-luvun alussa Ruijan kouluissa – monen vuosikymmenen pausin jälkeen – alettiin uudesti opettamaan suomen kieltä, ja vuonna 1977 siitä tuli kansainvälinen opetus- ja tutkimuskeskus Alattion korkeakouluun ja Tromssan universiteettiin. Silloin ajateltiin, että tämä suomen kielen opetus antaisi kainulaisille mahdollisuuden oppia heidän omaa kieltä: Ette se auttaisi nuoria oppimaan sitä alusta asti ja vanhemmat oppimaan sitä lukemaan ja kirjoittamaan.

Suomen kieli ei kuitenkaan ole näyttänyt olleevan oikea tie kainulaisille revitaliseraamaan heidän kieltä. Vaikka kohta melkein moni on suomea luvun kouluissa ja korkeakouluissa tasalla, kuitenkin aivan harva kainulainen on sitä alkanut käyttää jokapäiväisessä elämässä eikä yksikään ole alkanut sillä kirjoittamaan sivistä kirjallista tekstiä – tai ei kuitenkaan ole sillä antanut ulos yhtäkään tekstiä, vaikka piti kirjoituspöydän loovasta semmoista löytäisi. Koska sitte vielä näytti siltä, että suomen kielen studenttiikki on vähemmän ette vähemmän, se Tromssan universiteetin humanistisen fakultetin suomen kielen ja kulttuurin osasto päätti keuhvällä 2003 ette alkaat kainun kielen ja kulttuurin opinot.

Kenele ja kunka kainun kieltä?

Kainun kieltä oli kyllä freistattu opettaa Tromssan universiteetissa jo vähäsen varheminki 2000-luvun alussa. Silloin opinot oli kuitenkin tavallinen kampuskieli, ja studentteita oli tyhä muutama. Uudela opinolla met halusimma savvuttaat kans net vähäsen raavhaamat ihmiset, joila oon jo työ ja peret, ja joila oon vaikke siirttyyt toisele paikkakunnale studeeraamaan. Sillä päätimä, ette opinosta tulis nettiopinota, ette jokhainen saattais studeerata kotona eikä tarvittis siirttyyt mihiinkhään. Tähään passas kans se, ette universiteetti justhiin silloin halus, ette usseemat ette usseemat opinot olis nettiopinota.

Ensimmäinen ajatus oli, ette opinot niin ko varheminki oltais meinattu ihmisille,

jokka jo saatethaan kainun eli suomen kieltä, suulisesti eli kirjallisesti. Tämmöissii joukkoi oon kaksi tärkeetä: Semmoiset kainulaiset, jotka puhuthaan kainuu, mutta ei saateta sitä kirjoittaa. Tätä joukkoo siis halusimma auttaa alfabetiseeraamisessa. Toinen joukko oon suomee saattaavat suomi toisena kielenä -opettaajat. Suomi toisena kielenä -opetuslaana antaa näjet mahdollisuuden opettaat kans kainuu toisena kielenä, mutta ko opettaajila ei ollu ollu mahdollisuutta itte oppiit kirjalista kainun kieltä, se sitä olthiin opettanheet tyhä pari opettaajaa Porsangin ja Alattion komuuniissa. Mutta ko met sitte pääsimä vähäsen pitemälle suunnittelemisessa, hoksasimma, ette jos meininkinä oli todellinen revitaliseeraminen, se opinot pidettäis olla mahdolliset kans semmoisille studentille, jotka ei ollenkhaan saattanheet kieltä. Tämmöissii oon suuri osa kainulaisista, ja melkhein saattaa sannoot ette kaikki nuoret. Sillä opinot pidettäis alkkaat aivan alusta eli nollasta.

Näitten tämmöisten kainun kielen opinointen rakentaminen annethiin sitte minule tehtäväksi.

Minkälaista kieltä piti opettaat?

Ensimmäinen probleemi, mikä tuli vasthaan, oli se, ette kainun kielelä ei ollu minkhäänlaissii passeliita oppikirjoi eli grammatiikkii. Mie pidin sitte alkkaat tekemhään studentille oppimateriaali. Mutta ko kainun kieleltä vilui kans kirjakieli, se ei ollu helppo päättää, minkälaisella kielivariantila oppimateriaali piti olla. Jos opinot olis meinattu tyhä semmoisille, jotka jo saatethiin vähäsen kieltä, se silloin olis saattanu tehdä niin ko varhemin, ko kainuu oli universiteetissa opetettu: Ottaat vanhoita dialektitekstii, mitä oli otettu nauhale 1960- ja 1970-luvula, ja sitte niitten pohjala kattoot, ette minkälaisii haamui ja strukturiita kainun eri dialektiissa oon. Ko opinot kuitenkin oli meinattu kans semmoisille, jotka ei ollenkhaan saatettu ei suomee eikä kainuu, se opettaavassa kielessä ei saattanu olla liika paljon – tahi oikkeemin ei ollenkhaan – variattiita. Sitte yksi alternatiivi olis ollu se, ette olis valittu trekkii kaikista kainun dialektiista ja tehty siitä sitte jonkulainen kompromissikieli. Mutta sitte oli vielä yksi kriteeri, mikä kieli piti täyttää: Se piti olla niin looginen ja rekelinmyötäinen ko mahdollinen, ja sillä kompromissikhaan ei ollu helppo rakentaa ylös.

Syksylä 2004, ko kainun opinointa vielä suunnitelthiin, tuli pelastus. Silloin tuli ulos Alf Nilsen-Børsskogin ensimmäinen rommaani, Kuosuvaaran takana, ja siinä oli niin paljon tekstimateriaali, ette sen pohjale saattoi rakentaa grammatiikin. Ko vielä muutki tekstit, mikä olthiin siiheen asti tulheet ulos, olthiin porsankilaisten kirjoittamat, oli valinta helppo: Mie rakentaisin kainun kielen opettamisen Porsangin kielen päälle. Niin mie sitte kirjoitin kainun kielele jonkulaisen alkugrammatiikin ja kirjoitin siiheen valitulla kielikaavala kainunkielissii tekstii. Grammatiikki ja tekstit panthiin netthiin universiteetin käyttämälle Classfronter-plattformile ja siinä oli alku kainun kielen opetusmateriaalile.

Kainun kielen opinot ja studentit

Pitkiin valmistamisten jälkhiin kainun kielen ja kulttuurin opinot alethiin kevvälä

2006. Kielen studenttiita oli yli kolmekymmentä eli paljon enämen ko koskhaan suomen kielen studenttiita.

Niistä studenttiista, jotka alethiin opinthoin, nuoin kolme neljestä oli kainulaissii ja melkhein kaikki loput olthiin Suomesta siirtynheitä suomalaissii. Kohta kaikki kainulaiset olthiin semmoiset, jotka jo opinoita alkkaiissa melkhein hyvin saatethiin suulista kainuu, mutta muutama oli semmoinenki, joka ei ollenkhaan saattanu kieltä. Kahdeksen studenttiista olthiin opettaajiita, yksi oli journalisti ja muutama semmoinen, joka työteli hoitoalala. Saatama sitte sannoot, ette kainun kielen nettiopinot savvutethiin semmoissii studenttiita, mille net oli meinattuki.

Studentit opithiin paljon, ja saatama sannoot, ette kaikki suulista kainuu saattaavat studentit tulthiin alfabetiseeratuksi, ja muutki opithiin sitä niin paljon, tte saatethaan sillä kommunisteerata. Suomi toisena kieli -opettaajat saathin valmiuksii opettaat kainuu toisena kielenä. Kunka paljon kainun kielen opetuksesta koulussa tullee tosi, henkkaa kuitenkin kans siitä, ette koulhuin saatais kainun kielen oppikirjoi ja muita opetusmateriaalii. Nyt oon se tila hyvin huono.

Kainun kielen opinoista oon kans seuranu se, ette ainua kainulaisile meinattu aviisi, Ruijan Kaiuku, oon enämen alkanu anttaat ulos kainunkielissii artikkeleita, ko sen suomenkielinen journalisti oon oppinu sitä kirjoittamhaan. Ruijan Kaiussa oon ollu kans muutamppii kainun studenttiitten kainuksi kirjoittammii muisteluksii. Jos vielä olis ollu resurssiita laittaa aivan vasituisen tekstinkirjoittamiskursin, se sikkaristi olis ollu mahdollinen, ette jokku studenttiista olis alkanheet kirjoittamhaan enämenki kainukielissii tekstii ja sieväkirjalisuutta, niin sepät het olthiin.

Kainun kielen opinoitten tulleevaisuus

Syksylä 2008 oon universiteetissa alkanu toinen kainun kielen kursi. Studenttiita oon vähemmän ja heistä oon vähemmän kainulaissii ko ensimmäisellä kursila eikä yksikhään ole koulun opettaaja. Positiivinen assii oon kuitenkin se, ette studenttiitten keski-ikä oon alempi ko ensimmäisellä kerrala. Näyttääki siltä, ette kainun kieli alkkaa enämen kiinnostamhaan nuorii ihmssii, ja sillä revitalisaattii näyttää paremalta.

Kainun kielen opetuksen tulleevaisuus oon kuitenkin aivan epävarma: universiteetti ei ole antanu sille mithään ommii korvamerkityitä resurssiita ja kompetentiitten opettaajiitten löytäminen oon kans vaikke, sillä ko net joila nyt oon kompetenssi, muutaman vuoden päästä pensioneerathan itensä.

Universiteetti häytyiski nyt satsata kainun kielen kompetenssin kasvattamisheen. Häytyis rakentaa ylös kainun kielen masteritutkinon ja häytyis saada tohtoristudenttiita, jotka saatettais ottaat ylö virat, mikkä toivottavasti kainun kielele vielä saadhaan.

Kaikista tärkein oon kuitenkin, ette kainulainen nuorisoo enämen kiinnostuu kainun kielen oppimisesta. Toivon ette se, ette kainun kielestä oon tullu universiteettiifaaki, heitä siiheen inspireeraa.